

УДК 631.147:633.522:631.53.01:006.063

ДОСВІД СЕРТИФІКАЦІЇ ОРГАНІЧНИХ НЕНАРКОТИЧНИХ КОНОПЕЛЬ АГРОПРОМИСЛОВОЮ ГРУПОЮ «АРНІКА»

Сова Н.А., Луценко М.В., Андрусевич К.В.

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Максак О.І.

Агропромислова група «Арніка»

В статті охарактеризований процес сертифікації підприємств, які займаються органічним виробництвом. Описані міжнародні стандарти. Наведені логотипи міжнародних стандартів. Наведена порівняльна характеристика органічної та екологічної сертифікації. Описаний реальний досвід сертифікації органічної продукції на прикладі насіння ненаркотичних конопель Агропромислової групи «Арніка».

Ключові слова: сертифікація, органічне виробництво, логотип, стандарт, коноплі.

Постановка проблеми. В сучасних ринкових умовах в Україні все більше набуває попиту виробництво органічної продукції, яка реалізується переважно на експорт. Органічне виробництво – це діяльність з вирощування та переробки сільськогосподарської продукції, під час якої виключається застосування хімічних добрив, пестицидів, генетично модифікованих організмів, консервантів тощо. На всіх етапах органічного виробництва застосовуються методи, принципи та правила, визначені Законом «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» для отримання натуральної (екологічно чистої) продукції, а також збереження та відновлення природних ресурсів.

Органічна продукція – це продукція, отримана в результаті сертифікованого органічного виробництва відповідно до вимог Закону «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції».

Сучасна наука переконливо доводить, чому вибір органічного продукту такий важливий. Наприклад, якщо людина щодня вживає органічні продукти, то вона не отримує через їжу та напої залишки 6–12 різних синтетичних пестицидів, що негативно впливають на здоров'я; органічне молоко містить на 50% більше корисних Омега-3 жирних кислот; хліб, виготовлений з органічних інгредієнтів містить в 2–3 рази більше поживних речовин; органічні ферми утворюють від 30% менше викидів парникових газів у порівнянні із звичайними фермами; органічне землеробство збільшує біорізноманіття видів на 30% і більше ніж неорганічне сільське господарство.

Останнім часом кількість господарств, які займаються органічним виробництвом зростає. За даними ТОВ «Органік Стандарт» у період з травня 2016 року по лютий 2017 року кількість операторів органічного ринку зросла з 284 до 399, а кількість операторів, які мають статус «органічний» зросла з 153 до 326.

За даними статистики Україна посідає 11 місце за розмірами площі органічних земель серед країн Європи та 32 місце за кількістю виробників органічної продукції [1].

Як зазначено вище, для того, щоб мати право реалізовувати органічну продукцію підприємство повинно пройти процес сертифікації.

Основними складовими сертифікації є інспекція та сам сертифікаційний процес. Інспекція – це виїзна планова перевірка господарюючого суб'єкта на відповідність його діяльності (всіх ланок виробництва, переробки, транспортування та продажу) до вимог стандартів органічного виробництва. Вона включає в себе огляд самого виробництва, перевірку документів, обговорення, відбір зразків, перевірку невідповідностей попередньої інспекції та заповнення інспекційних документів.

Процес сертифікації – це перевірка інспекційних документів, оцінка результатів інспекції, прийняття рішення та затвердження на сертифікаційному комітеті. Але при цьому інспектор в даному процесі участі не приймає, що сприяє більш об'єктивній оцінці при наданні статусу органічного господарства господарюючому суб'єкту [2].

Стрімкий розвиток органічного виробництва в країні сповільнює незавершеність створення законодавчої та нормативно-правової бази державної політики в сфері органічного виробництва, в тому числі і формування національної системи сертифікації.

Саме характеристики процесу отримання сертифікату в Україні присвячено дану статтю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Згідно аналітичних даних в Україні сертифікація органічної продукції спирається на наступні правові документи:

– Закон України № 425–VII від 03.09.2013 «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини»;

– Постанова Кабінету Міністрів України № 241 від 30.03.2016 «Про затвердження Детальних правил виробництва органічної продукції (сировини) тваринного походження»;

– Постанова Кабінету Міністрів України № 208 від 23.03.2016 «Про затвердження Детальних правил виробництва органічної продукції (сировини) бджільництва»;

– Постанова Кабінету Міністрів України № 982 від 30.09.2015 «Про затвердження Детальних правил виробництва органічної продукції (сировини) аквакультури»;

– Закон України № 2408–III від 17.05.2001 р. «Про стандартизацію»;

– Закон України № 3164–IV від 01.12.2005 р. «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності»;

– Закон України № 2406–III від 17.05.2001 р. «Про підтвердження відповідності»;

– Закон України № 4004–XII від 24.02.1994 р. «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення»;

– Закон України № 771/97 від 23.12.1997 р. «Про безпечність та якість харчових продуктів».

Процес отримання державного сертифікату в Україні знаходиться в перехідному періоді, а саме:

– розроблені детальні правила виробництва органічної продукції тваринного походження, бджільництва та аквакультури;

– розроблений державний логотип (рис. 1);

– розроблений порядок та вимоги до маркування органічної продукції [3].

Рис. 1. Український державний логотип для органічної продукції

Правове регулювання сертифікації органічного виробництва в Україні [4] є складним процесом та свідчить, що для успішного розвитку органічного ринку в Україні потрібне чітке державне регулювання.

Досліджуючи зміст поняття «сертифікація» О. О. Гуцаленко зазначила, що «Сертифікація, як основна складова гарантійної системи, підтверджує якість органічної продукції на трьохступеневому рівні:

– перший – безпечність продукції (Система HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Point), стандарт ISO (International Standards Organization) 22000, GMP (Good Manufacturing Practice), BRC/IFS (British Retail Consortium and the International Featured Standard);

– другий – якість продукції (стандарт ISO 9001–2009);

– третій – органічна якість (Стандарти органічного виробництва (регулювання ЄС, приватні стандарти)» [2,4].

Сертифікація продукції в Україні, згідно зі ст. 13 декрету Кабінету Міністрів України «Про стандартизацію і сертифікацію», поділяється на обов'язкову та добровільну. Сертифікація на відповідність вимогам нормативних документів згідно з п. 1 ст. 15 даного декрету проводиться виключно в державній системі сертифікації.

За результатами отримання сертифіката відбувається включення виробника органічної продукції до Реєстру виробників органічної продукції (сировини), що визначається у п. 1 ст. 1 Закону України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» як перелік осіб, яким надано право виробляти (вирощувати, переробляти) органічну продукцію (сировину).

У результаті затвердження органом з сертифікації позитивного рішення заявникові видається сертифікат та право маркувати продукцію спеціальним знаком відповідності. В перспективі,

відповідно до п. 1 ст. 29 Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» 2015 р., даний знак відповідності буде наноситися на продукцію та/або на інші об'єкти (таблички з технічними даними, пакування, супровідні документи тощо), пов'язані з цією продукцією.

У майбутньому знак відповідності технічним регламентам буде застосовуватися згідно із загальними принципами маркування, установлені ст. 30 Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» 2015 р.

Але державна установа, що видає цей сертифікат, на тепер відсутня. Тому видає цей сертифікується визнаними на міжнародному ринку стандартами. Основою сертифікації органічної продукції в світі є наступні різновиди стандартів [4].

1. **IFOAM** (International Federation of Agriculture Movement) – міжнародна федерація (з 1980 р.) з органічного сільськогосподарського руху. IFOAM відіграє провідну роль у формуванні стандартів та міжнародній акредитації установ, що займаються сертифікацією органічної продукції на відповідність цим стандартам, і єднає понад 700 активних організацій-учасників у близько 110 країнах світу. Логотип IFOAM зображений на рис. 2.

2. **Постанова Ради ЄС 834/2007 та Постанова Ради ЄС 2092/91** про загальні рамки і принципи органічного сільського господарства, вимоги до процесу виробництва сільськогосподарської продукції, її переробки та виготовлення харчових продуктів, ознаки і маркування органічної продукції; систему інспекції контролю органічної продукції, в тому числі при її імпорті в країни ЄС [2, 5]. Логотип сертифікату, який видає Європейський орган сертифікації є знак «Євролисток» (рис. 3). Якщо на упаковці продукту є цей логотип – це гарантія, що всі інгредієнти продукту отримані в результаті органічного виробництва, а весь ланцюжок його виробництва пройшов сертифікацію європейських акредитованих відомств [5].

Рис. 2. Сертифікат IFOAM

Рис. 3. Офіційний європейський логотип органічних харчових продуктів

3. Стандарти органічного сільськогосподарського виробництва та маркування сільськогосподарської продукції і продуктів харчування «**БІОЛан**» – приватні українські стандарти (рис. 4).

Торговий знак «БІОЛан» використовується для маркування виключно органічних продуктів. Логотип «БІОЛан» на упакуванні гарантує:

– 100% органічний статус господарства-виробника (без паралельного традиційного виробництва);

– відсутність ароматизаторів, фарбників та генетично модифікованих організмів (ГМО) у складі продукту;

– відсутність хімічно-синтетичних пестицидів та легкокорозивних добрив при вирощуванні сировини;

– регулярні інспекції усієї продуктової лінії (виробників, переробних підприємств) незалежним сертифікаційним органом.

Власник торгового знаку – Асоціація «БІОЛан Україна». Логотип використовується для ідентифікації продукції, що виготовлена відповідно до Стандартів органічного сільськогосподарського виробництва та маркування сільськогосподарської продукції і харчових продуктів «БІОЛан» [6].

4. **Національна Органічна Програма (NOP)** – національна органічна програма США, яка сертифікує та контролює органічних виробників. Вимоги до маркування від NOP (рис. 5) поширюються на сири, свіжі та перероблені продукти, які містять органічні сільськогосподарські інгредієнти.

Рис. 4. Логотип БІОЛан

Рис. 5. Офіційний американський логотип органічних харчових продуктів

5. **Японські сільськогосподарські стандарти (JAS)** – національні стандарти Японії, які у 2000 році набули чинності для органічного рослинництва та рослинної продукції, а з 2005 року – для продуктів тваринництва, знак маркування яких наведений на рисунку 6.

6. Стандарти «**Біо Свіс**» (**Bio Suisse**) – приватні стандарти швейцарської Асоціації «Біо Свіс» (рис. 7).

7. **Деметр** – стандарти біодинамічного сільськогосподарства. Знак Demeter (рис. 8) вказує на виробництво за правилами біодинамічного органічного виробництва. Біодинамічні харчові продукти – це більше, ніж просто їжа. Біодинаміка – це холістична філософія, яка базується на ідеї єдності усього живого [2, 7]. Біодинамічне сільське господарство (землеробство) – це один з напрямків екологічно чистого землеробства, що відкидає застосування штучних мінеральних

добрив і отрутохімікатів, біодинамічні фермери і садівники намагаються використовувати для обробки ґрунту і рослин, а також на корм худобі тільки ті матеріали, які утворилися в процесі життєдіяльності і несуть в собі життєві сили. Оскільки ґрунт розглядається також як живий організм особливого роду, то цим визначається вибір добрив: компост, гній, зелені добрива, рідкі добрива з рослин. Біодинамічне господарювання передбачає застосування спеціально приготованих біодинамічних препаратів. Біодинамічні препарати (виготовлені з ферментованого коров'ячого гною, мінералів, квітів і трави) використовуються, щоб допомогти відновити і гармонізувати життєві сили господарства і підвищити харчову якість і смак їжі [8].

Рис. 6. Офіційний японський логотип органічних харчових продуктів

Рис. 7. Стандарти «Біо Свіс»

8. Внутрішні стандарти держав світу, постанови, програми і правила (директиви і правові норми) [2, 7].

На органічних продуктах із ЄС може стояти національний знак. Наприклад, у 2001 році Федеральне міністерство захисту прав споживачів продовольства та сільського господарства Німеччини представило національне маркування – **Bio-Siegel** (Екологічна печатка) (рис. 9), що позначає продукти підприємств, які дотримуються органічних вимог ЄС.

Рис. 8. Знак біодинамічної продукції

Agriculture Biologique (Євросоюз, Франція) – Європейський французький сертифікат, чинний ще з 1985 року і охоплює усі етапи створення органічної продукції – від закупки до реалізації та утилізації. Французький логотип органічних харчових продуктів наведений на рисунку 10.

Рис. 9. Екологічна печатка

Soil Association (Великобританія) – одна із перших компаній, що розробила зібрання правил стосовно господарської діяльності без шкоди для навколишнього середовища. Логотип органічних харчових продуктів у Великобританії наведений на рисунку 11.

Рис. 10. Офіційний французький логотип органічних харчових продуктів

Рис. 11. Офіційний логотип органічних харчових продуктів у Великобританії

Офіційний логотип **AIAB/ICEA** (Італія) наведений на рисунку 12.

Сертифікат **Halal** (Арабські країни) підтверджує відповідність продукції мусульманським релігійним канонам та нормам, допустимим до раціону народів ісламського шариату. Дане маркування (рис. 13) позначає продукцію, що не перечить мусульманській вірі.

ASSOCIAZIONE ITALIANA PER L'AGRICOLTURA BIOLOGICA

Рис. 12. Офіційний італійський логотип органічних харчових продуктів

Сертифікат **Kosher** (для іудеїв) підтверджує, що дана продукція не перечить законам Галаха – іудейського віросповідання. Наприклад, даний сертифікат підтверджує, що процес виробництва м'ясної продукції був виконаний у відповідності до іудейських законів. При чому, є список

тварин, м'ясо котрих не може бути використано у раціоні, відповідно – таким продуктам сертифікат присвоєний бути не може. Сертифікат **Kosher** (рис. 14) присвоюється тільки екологічно чистим та корисним продуктам, споживання яких є раціональним [7].

Рис. 13. Логотип органічних продуктів Halal

Іноді на упаковці харчових продуктів зазначено не тільки органічне маркування, а й екологічне (рис. 15).

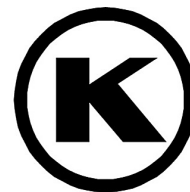

Рис. 14. Знак Kosher

Рис. 15. Екологічний сертифікат «Зелений журавлик»

В Україні на законодавчому рівні органічна й екологічна сертифікація є добровільною. При цьому важливо розуміти: вони не виключають одна одну, а відрізняються за своїми вимогами до виробничих процесів і продукції, органами сертифікації та методами оцінки.

Порівняльна характеристика органічної й екологічної сертифікації наведена в таблиці 1 і відображає особливості кожної з систем. Яку з них обрати для себе, визначає виробник, враховуючи свої технічні та технологічні можливості, у комплексі з можливістю забезпечення необхідних поставок органічної сировини або досягнення відповідності вимогам екологічних стандартів [9].

Про українську систему сертифікації говорити поки що рано, оскільки Закону, який би регламентував органічне виробництво в Україні, ще немає. На сьогоднішній день виробництво органічної продукції у країні сертифікується представниками іноземних компаній, які діють у відповідності до норм та стандартів, дійсних для країн ЄС, а іноді – США та інших. Іноземних структур, які сертифікують, в Україні близько дванадцяти. Давно працюють такі як Контроль Юніон (Нідерланди), ІМО (Швейцарія), а також представники Італії, Німеччини, Угорщини, Польщі тощо [5].

В Україні, згідно законопроекту (2007 рік) право розробляти і затверджувати Стандарти виробництва органічної продукції було покладено на Центральний орган виконавчої влади з питань аграрної політики України. За висновками робочої групи у 2004 році, найоптимальнішою основою системи національних стандартів в нашій державі був Кодекс FAO/WHO (Food and Agriculture Organization, World Health Organization) з харчової продукції, але з часом, за ініціативи експертів програми BISTRO-2003, дійшли згоди про необхідність розробки стандартів на основі Резолюції ЄС № 2092/91.

В 2007 році, за підтримки Дослідного інституту органічного сільського господарства та Інституту екологічного маркетингу (Швейцарія) в рамках міжнародного швейцарсько-українського проекту «Сертифікація в органічному сільському господарстві та розвиток органічного ринку в Україні», був створений перший український сертифікаційний орган «Органік Стандарт», маркування якого наведено на рис. 16. Він акредитований відповідно до стандартів ISO/IEC GUIDE 65:1996 і здійснює сертифікацію в залежності від орієнтації на ринок збуту (український, міжнародний, ринок США, Швейцарії, Японії) за стандартами БІОЛАН, Поста-

ною Ради (ЄС) 834/2007, 889/2008 а також NOP, JAS, Bio Suisse [3].

Рис. 16. Знак Органік Стандарт

Наразі компанія «Органік Стандарт» здійснює сертифікацію у всіх регіонах України та в Республіці Білорусь, крім того проводить інспекційні роботи в Казахстані в партнерстві з міжнародними органами сертифікації.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Розглянувши асортимент органічної продукції, що вироблена в Україні [10], можна зробити висновок, що переважна більшість має логотип «Євролісток». Питання постало погано це чи добре і чому практично відсутній на таких продуктах Український державний логотип (рис. 1). Тому завданням даної

Таблиця 1

Порівняльна характеристика органічної та екологічної сертифікації

Показник	Органічна сертифікація	Екологічна сертифікація
Основна мета	Зменшення навантаження на навколишнє середовище, турбота про здоров'я споживача і чесна конкуренція	
Стандарти	Кілька систем стандартизації. В ЄС – Регламент Ради ЄС № 834/2007. Окремо – національні системи США, Японії, а також близько 160 приватних систем сертифікації, акредитованих у міжнародній системі IOAS* на основі базових стандартів IFOAM.	Основні принципи та методи – міжнародний стандарт ISO 14024.
Об'єкти стандартизації	Продукція рослинного та тваринного походження, дикі рослини, аквакультури (сировина та продукти переробки).	Харчові продукти та напої (продукти переробки)
Принципи оцінювання	З поля до прилавка: управління господарством, склад продукту.	Від сировини до прилавка: показники безпеки сировини, енергетичної, ресурсної та екологічної ефективності виробництва, склад продукту, матеріали для пакування, методи зберігання та транспортування.
Основні обмеження	Без використання синтетичних пестицидів і мінеральних добрив, регуляторів росту, штучних харчових барвників, а також без використання ГМО. Корм для тварин без консервантів і стимуляторів росту, збудників апетиту, превентивного застосування антибіотиків. Безстресові умови утримання тварин. Продукти переробки мають становити не менше 70% органічно сертифікованої сировини. Заборонено рафінування, мінералізація та інші методи, що знижують поживні властивості продукту. Обмежений склад ароматизаторів і барвників.	Більш суворі у порівнянні з державними нормами показники безпеки щодо забруднення сировини агрохімією, важкими металами і радіонуклідами. Без використання ГМО. Забороняється використання технологій переробки, що впливають на природну цінність сировини. Встановлені показники екологічної результативності виробництва: енерго-ефективність, ресурси, емісії, відходи. Заборонено використання в якості складових 70 найменувань харчових добавок. Установлено вимоги до пакувальних матеріалів, упаковки, умов транспортування та зберігання готової продукції.
Об'єкти сертифікації	Сировина: фермерське господарство. Готовий продукт: найменування та партія.	Готовий продукт: найменування.
Термін дії сертифіката	1 рік.	3 роки за умови щорічного нагляду за сертифікованою продукцією.
Вартість сертифікаційних робіт	Від 3 000 € до 8 000 €	Від 500 €

* IOAS – міжнародна служба акредитації в сфері органік, яка встановлює загальну відповідність сертифікаційних програм і робить спроби гармонізувати стандарти, приймаючи до уваги особливості різних країн.

статті є аналіз реального досвіду сертифікації органічної продукції на прикладі насіння ненаркотичних конопель.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під час наукової співпраці між співробітниками Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету та представниками Агропромислової групи «Арніка» з'ясовано, що етапи отримання сертифікату «Євролисток» дійсно доволі складні і тривалі.

Для ведення органічного землеробства сільськогосподарські землі повинні відповідати певним вимогам щодо рівня їх забруднення шкідливими речовинами: пестицидами, важкими металами, радіонуклідами тощо. Але лише наявності територій, потенційно придатних для ведення органічного землеробства, недостатньо. Слід чітко уявляти, що перехід від так званих звичайних (інтенсивних) технологій агровиробництва до органічного землеробства (так званий конверсійний період) є досить тривалим процесом (від 2 до 4 років) [5].

Коли Агропромислова група «Арніка» вирішила займатися органічним виробництвом, першим кроком на шляху до сертифікації був вибір акредитованої установи, яка має право видавати сертифікати, так як кожне підприємство має право самостійно вибирати сертифікуючу установу. Пілотний проект органічного землеробства був реалізований на одному з сільськогосподарських підприємств Агропромислової групи «Арніка» – ПП «Граніт-Агро», яке обрало у якості сертифікуючого органу ТОВ «Органік Стандарт». Далі проводилася інспекція господарства, яка була, перш за все, заходом контролю за дотриманням усіх процедур, визначених стандартами. Відбиралися проби ґрунту для проведення аналізів на наявність шкідливих залишків. Інспектором проводився попередній огляд підприємства та здійснювався опис господарства: визначався план господарських будівель та земель; фіксувалася інформація щодо загальної площі земель, сортів рослин, що використовувалися, про насіння, джерела його надходження та насінневий фонд, про власні та покупні дозволені добрива, що використовувалися в господарстві; перевірявся звіт про технології вирощування кожної культури; перевірялась книга ведення історії полів з культурами, що на них вирощувалися; ретельно перевірялися бухгалтерські документи.

Після інспекції ПП «Граніт-агро» засіяло органічне насіння конопель, яке супроводжувалося відповідним документом на придбання. Як зазначалося вище перехідний період органічного виробництва тривалий. Для однорічних культур він складає щонайменше 2 роки до посіву культур вже з органічною якістю; для багаторічних культур (крім фуражних) – щонайменше, 3 роки до

першого збору органічного врожаю; на корм, для лук і пасовищ чи багаторічних фуражних культур – щонайменше протягом двох років до початку використання в якості органічних кормів. Контролюючий орган може як скоротити перехідний період, так і подовжити його.

Для вирощування органічних конопель ПП «Граніт-Агро» використовувало тільки дозволені ТОВ «Органік Стандарт» добрива та засоби для боротьби зі шкідниками. Під час застосування дозволених засобів документувалися всі проведені заходи (тип заходу, місце проведення, знаряддя, ПІБ відповідальної особи), а також описувалася ситуація зі шкідниками та бур'янами на полях (уточнювалися вид шкідників, дата та локалізація ураження, стан забур'яненості, тощо).

Потрібно відмітити, що ПП «Граніт-Агро» веде чіткий облік та документування органічного виробництва: експлуатація техніки, яка використовується для вирощування та збору врожаю організована таким чином, щоб на органічні поля не попали ніякі шкідливі речовини, а вже зібраний врожай обов'язково зберігається в окремих спеціально підготовлених складах. В одному складі зберігається органічне насіння конопель лише одного сорту «Гляна». Для боротьби зі гризунами в складах використовують ультразвукові пристрої. Вся процедура переходу ПП «Граніт-Агро» на органічне виробництво зайняла три роки. Тільки після цього ТОВ «Органік Стандарт» прийняло рішення про його сертифікацію і насіння конопель можна було реалізовувати як органічне. Підтвердження сертифікату відбувається щорічно. Агропромислова група «Арніка» виробляє органічні продукти в основному на експорт, тому аналіз продукції вони проводять в Німеччині в лабораторії Eurofins за процедурою, встановленою законодавством Євросоюзу. Цей процес дуже затратний, але компанії, які купують дану продукцію впевнені в результатах якості та не мають ніяких підозр.

Висновки з даного дослідження. Маючи органічний сертифікат EU, швейцарський сертифікат Bio Suisse, американський сертифікат NOP USDA Агропромислова група «Арніка» продає насіння ненаркотичних конопель на експорт, тому що за кордоном воно користується попитом і підприємство має дохід. Для успішного розвитку органічного ринку в Україні потрібна чітка державна урядова політика. Створення національної системи сертифікації, а також прийняття управлінських рішень в сфері органічного виробництва неможливе без вивчення існуючих систем міжнародних стандартів в даній області і має бути спрямовано на встановлення міжнародної еквівалентності гарантійної системи, а це в свою чергу, сприятиме збільшенню експортного потенціалу органічної продукції.

Список літератури:

1. Органічне виробництво в Україні: реалії та перспективи / Департамент продовольства Міністерства аграрної політики та продовольства України. – 2017.
2. Сертифікація органічної продукції в Україні [Електронний ресурс] / О. О. Гуцаленко. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua>
3. Сертифікація органічної продукції: законодавчі вимоги [Електронний ресурс] / А. Кошпармак. – Режим доступу: http://www.lawfirmsofiya.kiev.ua/data/upload/all/file/ilovepdf_com.pdf

4. Мельник В. О. Правове регулювання сертифікації органічного виробництва в Україні / В. О. Мельник // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2015. – Вип. 218. – С. 68–74.
5. Що таке органічні продукти? Сертифікація та маркування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.organic.com.ua>
6. Правила використання торгового знаку Біолан [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.biolan.org.ua>
7. Органічні продукти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://harchi.info/articles/organichni-produkty>
8. Органічні продукти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Органічні_продукти
9. Берзіна С. В. EcoLabel в анфас і в профіль / С. В. Берзіна // Діловий вісник. – 2015. – Вип. 6(253). – С. 32–36.
10. Сова Н. А. Аналіз асортименту органічних харчових продуктів у м. Дніпро / Н. А. Сова, М. В. Луценко, К. В. Андрусевич, Ю. С. Амеліна // Хранение и переработка зерна. – 2017. – Вип. 7(215). – С. 53–56.

Сова Н.А., Луценко М.В., Андрусевич Е.В.

Днепропетровский государственный аграрно-экономический университет

Максак О.И.

Агропромышленная группа «Арника»

ОПЫТ СЕРТИФИКАЦИИ ОРГАНИЧЕСКОЙ НЕНАРКОТИЧЕСКОЙ КОНОПЛИ АГРОПРОМЫШЛЕННОЙ ГРУППОЙ «АРНИКА»

Аннотация

В статье охарактеризован процесс сертификации предприятий, которые занимаются органическим производством. Описаны международные стандарты. Приведены логотипы международных стандартов. Приведена сравнительная характеристика органической и экологической сертификации. Описан реальный опыт сертификации органической продукции на примере семян ненаркотической конопля Агропромышленной группы «Арника».

Ключевые слова: сертификация, органическое производство, логотип, стандарт, конопля.

Sova N.A., Lutsenko M.V., Andruskevych K.V.

Dnipropetrovsk State Agrarian and Economic University

Maksak O.I.

Agroindustrial Group Arnika

THE EXPERIENCE IN CERTIFICATION OF ORGANIC NON-NARCOTIC HEMP BY ARNIKA AGRO-INDUSTRIAL GROUP

Summary

The article describes the process of certification of enterprises engaged in organic production. International standards are described. Listed logos of international standards. The comparative characteristic of organic and ecological certification is presented. The real experience of certification of organic products on the example of non-narcotic hemp seeds of the Arnika Agroindustrial group is described.

Keywords: certification, organic production, logos, standard, hemp.